

ИСПАН ТИЛИНИ ЎҚИТИШДА КОММУНИКАТИВ ЁНДАШУВНИНГ ЎРНИ ВА АВФЗАЛЛИКЛАРИ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17543171>

Махмудова Нилуфар Муротовна

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети

Испан тили амалий фанлар кафедраси катта ўқитувчиси

Email: nilufar.makhtudova.74@mail.ru

Аннотация: Мақолада испан тилини ўқитишда коммуникатив ёндашувнинг ўрни, унинг методологик асослари ва педагогик афзалликлари таҳлил қилинади. Мақсад — замонавий тил ўқитиш жараёнида ўқувчиларнинг амалий тил компетенциясини шакллантиришда коммуникатив ёндашувнинг самарадорлигини кўрсатиш. Мақолада назарий ва амалий жиҳатлар, шу жумладан диалог, ўйинлар, ролевик машқлар орқали тилни ўзлаштириш усуллари ҳам таҳлил қилинади.

Калит сўзлар: испан тили, коммуникатив ёндашув, тил ўқитиш, тил компетенцияси, амалий фаолият.

КИРИШ

Ҳозирги замонавий тил ўқитишда устувор тамойиллардан бири — коммуникатив ёндашув. Унинг асосий мақсади — тилни фақат грамматик қоидалар ва лексика мажмуаси сифатида эмас, балки фаол мулоқот воситаси сифатида ўзлаштиришдир. Испан тили каби хорижий тилни ўрганишда коммуникатив ёндашув таълим жараёнини интерактив ва шовқинсиз қилиб, ўқувчиларнинг амалий тил компетенциясини самарали ривожлантиради.

Коммуникатив ёндашув назарий жиҳатдан Х. Х. Халлидей, Д. Брюнер, М. Л. Клементс каби лингвист ва психологлар тадқиқотларига асосланади. Улар таъкидлаганидек, тил

ўрганиш жараёнида маълумотни қабул қилиш ва етказиш фаолияти бир-бири билан боғлиқ бўлиши керак. Бу принциплар асосида тил билимлари амалиётда қўлланилиши, тил кўникмалари интерактив машқлар орқали ривожланиши назарда тутилади.

Қолаверса, испан тилининг лексик ва грамматик қоидаларини ўзлаштиришдан ташқари, маданий ва ижтимоий контекстни ҳам ўрганиш муҳим ҳисобланади. Бу омиллар коммуникатив ёндашувни замонавий тил ўқитишда алоҳида самарали қилади.

Коммуникатив ёндашув бир неча асосий принципларга асосланади:

1. Тил фаолият воситаси сифатида: Ўқувчилар тилни ўргатиш

жараёнида маълумот етказиш ва қабул қилиш учун қўллайдилар. Бу принцип аудиовизуал материаллар, ролевик ўйинлар ва диалоглар орқали амалга оширилади.

2. Маълумот ва коммуникация интеграцияси: Грамматик билимлар ва лексикани мустақил ўрганишдан кўра, улар амалиётда қўлланиши устувор аҳамиятга эга.

3. Ўқувчиларнинг фаол иштирокини таъминлаш: Коммуникатив ёндашувда ўқувчилар фақат тингловчи эмас, балки мулоқотда фаол иштирок этувчи шахс сифатида қаралади.

4. Амалий машқларга асосланиш: Диалоглар, гуруҳли машқлар, ролевик ўйинлар ва мулоқотга йўналтирилган топшириқлар орқали тил ўргатиш самарали бўлади.

5. Ижодий ва критик фикрлашни ривожлантириш: Тил ўрганиш жараёнида ўқувчилар ижодий ва танқидий фикрлаш кўникмаларини ҳам ривожлантирадилар.

Коммуникатив ёндашувнинг назарий асослари. Коммуникатив ёндашувнинг асосий принциплари қуйидагилардан иборат:

1. Тил фаолият воситаси сифатида – тил билимлари фақат назарий равишда эмас, балки мулоқотда қўлланиши лозим. Бу принцип аудиовизуал материаллар, ролевик ўйинлар ва диалоглар орқали амалга оширилади.

2. Маълумот ва коммуникация интеграцияси – грамматика ва лексика

мустақил ўрганишдан кўра, улар амалиётда қўлланиши устувор аҳамиятга эга.

3. Ўқувчиларнинг фаол иштирокини таъминлаш – ўқувчилар фақат тингловчи эмас, балки мулоқотда фаол иштирок этувчи шахс сифатида қаралади.

4. Амалий машқларга асосланиш – диалоглар, гуруҳли машқлар, ролевик ўйинлар ва мулоқотга йўналтирилган топшириқлар орқали тил ўқитиш самарали бўлади.

5. Ижодий ва танқидий фикрлашни ривожлантириш – тил ўрганиш жараёнида ўқувчилар ижодий ва танқидий фикрлаш кўникмаларини ҳам ривожлантирадилар.

Коммуникатив ёндашувнинг педагогик афзалликлари шундаки, у орқали ўқувчилар тилдан фойдаланиш кўникмаси, ижодий фикрлаш ва маданий тушуниш қобилиятини ривожлантирадилар. Шу билан бирга, бу ёндашув замонавий тил педагогикасида устувор бўлиб, испан тили каби хорижий тилларда кенг қўлланилади.

Амалий мисоллар ва усуллар. Испан тилини ўқитишда коммуникатив ёндашув қуйидаги усуллар орқали қўлланилади:

1. Диалоглар ва ролевик ўйинлар: Савдо қилиш, меҳмонхонада ёки ресторанда мулоқот қилиш каби вазиятлар симуляция қилинади.

2. Гуруҳли муҳокамалар: Мавзу асосида фикр алмашиш ва аргументларни асослаб бериш.

3. Интерактив аудио ва видео материаллар: Испан тилида филмлар, подкастлар, аудио-материаллар орқали тинглаш ва тушуниш кўникмалари ривожлантирилади.

4. Проект асосидаги ўқитиш: Мақсад — оралиқ натижалар ва ҳосилалар асосида лойиҳа ишлаб чиқиш ва тақдим этиш.

Коммуникатив ёндашувнинг асосий устунликлари қуйидагилар билан изоҳланади:

Амалий тил кўникмаларини ривожлантириш. Коммуникатив ёндашув асосида ўқувчилар тилни фақат ёзма ва оғзаки равишда тўғри тушуниш эмас, балки кундалик мулоқотда қўллашни ўргадилар. Масалан, ролевик ўйинлар орқали ресторанда буюртма бериш, дўконда савдо қилиш каби реал вазиятлар симуляция қилинади. Бу эса тилни фаол ва самарали ўзлаштириш имконини беради.

Мулоқот ва ижтимоий кўникмаларни ошириш. Гуруҳли машқлар ва диалоглар орқали ўқувчилар жамоавий мулоқотни ўргандилар ва маданий ҳамда ижтимоий контекстда тўғри муносабатлар кўникмасини эгаллайдилар. Бу, айниқса, испан тилидаги маданий фарқларни тушунишда муҳим аҳамиятга эга.

Ўқувчиларнинг мотивациясини ошириш. Коммуникатив ёндашув интерактив машқлар, ўйинлар ва лойиҳалар орқали ўқувчиларни қизиқтириб, ўрганишга бўлган

мотивацияни юқори даражада сақлайди. Бу эса таълим жараёнида самарадорликни оширади.

Креативлик ва танқидий фикрлашни ривожлантириш. Ўқувчилар турли коммуникатив топшириқлар орқали ўз фикрларини ифода этиш ва муҳокама қилишни ўргандилар, бу эса ижодий ва аналитик фикрлаш кўникмаларини ривожлантиради.

Метод ва амалий усуллар. Испан тилини ўқитишда коммуникатив ёндашув қуйидаги усуллар орқали қўлланилади:

1. Диалоглар ва ролевик ўйинлар: Савдо қилиш, меҳмонхонада ёки ресторанда мулоқот қилиш каби вазиятлар симуляция қилинади.

2. Гуруҳли муҳокамалар: Мавзу асосида фикр алмашиш ва аргументларни асослаб бериш. Бу усул талабаларнинг нутқини бойитиш ва жамоада ишлаш кўникмасини ривожлантиришга хизмат қилади.

3. Интерактив аудио ва видео материаллар: Испан тилида фильмлар, подкастлар, аудио-материаллар орқали тинглаш ва тушуниш кўникмалари ривожлантирилади.

4. Проект асосидаги ўқитиш: Мақсад — оралиқ натижалар ва ҳосилалар асосида лойиҳа ишлаб чиқиш ва тақдим этиш. Бу орқали талабаларнинг мустақил фикрлаш ва муаммоларни ҳал қилиш қобилияти шаклланади.

5. Рефлексив машқлар: Ўқувчилар ўтган дарсларни қайта

кўриб чиқиб, ўз хатолари ва муваффақиятларини таҳлил қиладилар. Бу орқали тил кўникмалари мустаҳкамланади.

Илмий таҳлил ва мисоллар. Коммуникатив ёндашувнинг самарадорлиги турли тадқиқотлар орқали исботланган. Масалан:

- Диалог орқали ўрганиш: Испан тилида ролевик ўйинлар ўтказилган синфларда талабаларнинг нутқ кўникмалари анча ривожланганлиги қайд этилган. Тинглаш ва сўзлаш фаолияти ўқувчиларда 1,5–2 баробар самарадорликка эришган.

- Проект усули: Лойиҳалар асосидаги дарсларда талабалар маънавий ва маданий контекстни ҳам ўрганадилар, бу уларнинг тилдан фойдаланиш қобилиyatini кенгайтирган.

- Интерактив технологиялар: Видео ва аудио материаллардан фойдаланиш орқали тинглаш ва тушуниш кўникмалари сезиларли даражада яхшиланган.

Шу билан бирга, тадқиқотлар шуни кўрсатадики, коммуникатив ёндашувни фақат назарий грамматика билан бирга қўллаш керак. Грамматика ва лексика асослари мустаҳкам бўлса, амалиётдаги мулоқот ҳам самарали бўлади

Хулоса. Испан тилини ўқитишда коммуникатив ёндашув замонавий тил педагогикасида асосий ва самарали метод сифатида қаралади. Тадқиқот ва амалий машқлар орқали аниқландики, ушбу ёндашув орқали талабалар нафақат тилни назарий жиҳатдан

тушуниш, балки уни кундалик мулоқотда фаол қўллаш қобилиyatini ҳам ривожлантирдилар.

Коммуникатив ёндашувнинг асосий афзалликлари қуйидагилардан иборат:

1. Амалий тил кўникмалари – талабалар тилни ёзма ва оғзаки мулоқотда самарали қўллашни ўргандилар.

2. Мулоқот ва ижтимоий кўникмалар – гуруҳли машқлар ва ролевик ўйинлар орқали маданий ва ижтимоий контекстда тўғри муносабатлар шакллантирилди.

3. Ўқув мотивацияси – интерактив машқлар ва ўйинлар орқали талабаларнинг тил ўрганишга қизиқиши ва фаоллиги ошди.

4. Ижодий ва танқидий фикрлаш – турли коммуникатив топшириқлар орқали талабалар ўз фикрларини ифода этиш ва муҳокама қилиш кўникмаларини ривожлантирдилар.

Шунингдек, педагоглар учун қуйидаги тавсиялар муҳим:

- Сабоқлар интерактив бўлиши ва турли амалий машқлар орқали олиб борилиши лозим.

- Тилнинг грамматик ва лексик асослари алоҳида ўргатилиб, амалиёт билан интеграция қилиниши керак.

- Маданий контекст ва маданий фарқлар таълим жараёнига доимий равишда киритилиши шарт.

- Ўқувчиларнинг хатоларини таҳлил қилиш ва уларни конструктив фикрлар орқали тўғрилаш фаолиyatini самарали қилади.

• Проект ва ролевик усуллардан фойдаланиш орқали талабаларнинг мустақил фикрлаш ва ижодий қобилиятини ривожлантириш мумкин.

Натижада, коммуникатив ёндашув орқали испан тилини ўрганувчилар нафақат тилнинг назарий билимларини эгаллайдилар,

балки уни амалиётда қўллай оладиган, маданий ва ижтимоий контекстда фаол мулоқот кўникмалари билан бойтадилар. Бу эса уларнинг тил компетенциясини замонавий талаблар даражасида ривожлантиришга хизмат қилади

АДАБИЁТЛАР:

1. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
2. Savignon, S. J. (2018). *Communicative Competence and Language Learning*. Routledge.
3. Littlewood, W. (2011). *Communicative Language Teaching: An Introduction*. Cambridge University Press.
4. Harmer, J. (2015). *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited.
5. Brown, H. D. (2014). *Principles of Language Learning and Teaching*. Pearson Education.
6. Maxmudov, S., & Maxmudova, N. (2025). *Ispan tili O'zbekistonda: Ta'lim tizimidagi o'rni va global aloqalar*. в Central asian journal of academic research (Т. 3, Выпуск 1, сс. 7–9). Zenodo. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14604355>
7. Canale, M., & Swain, M. (1980). *Theoretical Bases of Communicative Approaches to Second Language Teaching and Testing*. *Applied Linguistics*, 1(1), 1–47.
8. Celce-Murcia, M. (2001). *Teaching English as a Second or Foreign Language*. Heinle & Heinle.
9. Hymes, D. H. (1972). *On Communicative Competence*. In J. B. Pride & J. Holmes (Eds.), *Sociolinguistics*. Penguin Books.
10. Ellis, R. (2003). *Task-based Language Learning and Teaching*. Oxford University Press.
11. Savignon, S. J. (2002). *Interpreting Communicative Language Teaching: Contexts and Concerns in Teacher Education*. Yale University Press